30 AUGUSTUS 1945 DERDE JAARGANG No. 22

Hoofdredacteur:
Dr. J. A. H. J. S. BRUINS SLOT, Amsterdam
Verantwoordelijk voor den inhoud van de Editie voor Drenthe:
TH. BROUWER - ASSEN

Trouw

UITGAVE: ORGANISATIE „TROUW"
Adres voor redactie en administratie: Kerkstraat 22, Assen, Tel. 3080. Kantoor geopend van 9-12.30 v.m. en 2-5 n.m.
Abonnementsprijs f 1.20 per kwartaal
Prijs der advertentiën 25 ct per mm

WEEKBLAD TER VERSPREIDING VAN DE CHRISTELIJK-NATIONALE BEGINSELEN

31 AUGUSTUS 1945

Onze Koningin verjaart en Zij mag door Gods genade dezen dag weer vieren in een vrij Nederland.

We mogen alom onze vreugde laten blijken, we mogen het uitzingen in uitbundige blijdschap en zeggen hoe dankbaar we zijn onze Wilhelmina in ons midden te hebben en samen haar verjaardag te kunnen gedenken.

Onwillekeurig gaan onze gedachten terug. Te diep liggen de vijf bange jaren van verschrikking in ons geheugen gegrift. Het waren ook jaren van scheiding van onze geliefde Oranjes, en zoo ooit, dan hebben we toen gevoeld wat ons Koningshuis voor ons beteekent.

31 Aug. 1945. Nationale feestdag, nationale offerdag. We denken aan hen die deze vreugdedag lang verbeid hebben en niet beleven mochten; aan hen die in rouw gedompeld achterbleven.

Het is een andere 31 Aug. dan vroeger. Deze nationale feestdag, die tevens nationale gedenkdag zal zijn, vorme een manifestatie van onze liefde voor onze geëerbiedigde Koningin, maar doe ook blijken ons diep medeleven met de nabestaanden van hen die hun leven gaven voor onze zaak, voor onze vrijheid. Maar bovenal zij deze dag een uiting van onze diepe dankbaarheid aan God, voor hetgeen Hij ons schonk in onze Koningin. Hij sterke Haar voor Haar moeilijke taak en geve Haar nog vele jaren in ons Herrezen Vaderland.

Attentie

Ons telefoonnummer is vanaf heden niet meer 3089 maar

De Adm. **3080**

Plannen aan Onderwijs

De Minister van Onderwijs, prof. dr. G. van der Leeuw heeft verleden Donderdag een persconferentie gehouden waarop hij een uiteenzetting heeft gegeven van hetgeen hij beoogt.

De minister sprak over allerlei organisatorische kwesties met betrekking tot het departement zelf, over de pers, over onderwijs en onderwijsvernieuwing, over de jeugdvorming en de relatie van de Overheid daarmede.

De chef van de afdeeling Hooger Onderwijs, mr. H. J. Reinink, sprak over alles wat met Kunsten en Wetenschappen samenhangt.

— Wij willen ons hier thans voornamelijk bezighouden met hetgeen over onderwijs en over de vorming buiten schoolverband werd gezegd.

De minister heeft er den nadruk op gelegd dat het niet zijn bedoeling is dat het departement de Nederlandsche cultuur zal **maken.** Het departement wil slechts coördineeren en stimuleeren. **Zorg** voor de cultuur, geen **verzorging** van de cultuur is 's Ministers doel.

Wat de plannen tot reorganisatie van het onderwijs betreft, veel concreets kon de minister daarover nog niet vermelden. Erkend werd dat deze zaak niet in een handomdraai te bewerkstelligen is. Wij krijgen den indruk dat met de uitwerking der plannen — waarbij de oud-minister Bolkestein een voorname rol speelt — nog slechts begonnen is. De algemeene teneur der plannen werd als volgt beschreven: De school is 'n levende eenheid, waar de geheele mensch zich kan ontwikkelen. De aula wordt een van de belangrijkste punten van elk schoolcomplex, waar de „esprit de corps", het bewustzijn dat men tot een schoolgemeenschap behoort, in Engelsch-Amerikaanschen zin, moet worden tot 'n vruchtbaren bodem voor het onderwijs, dat niet alleen intellectueel, maar ook aesthetisch en muzikaal georiënteerd moet zijn.

Als voorbeeld van grootere coördinatie noemde de minister het aanpassen van het zevende en achtste leerjaar aan het nijverheidsonderwijs, door deze laatste leerjaren meer op de practijk te richten.

Het groote belang van den uitbouw van het nijverheidsonderwijs noemde de minister niet. In een schema voor onderwijs-reorganisatie achten wij dit een ernstige lacune.

De afstand tusschen de opvoeding in de school en die daarbuiten (de jeugdbeweging) moet zoo klein mogelijk worden. De school moet als het ware naar het kamp toegroeien zooals dat nu ook al incidenteel geschiedt.

Vanzelfsprekend komt in verband met dit alles de onderwijzersopleiding ook op de helling, eveneens het vraagstuk der lichamelijke opvoeding.

Bij de opvoeding buiten de school werd opnieuw afgewezen de gedachte van staatsopvoeding. Gezegd werd, dat de staat alleen de kaders moet scheppen, binnen welke de jeugd zich zelf kan opvoeden naar eigen richting en beginsel, slechts verbonden door een gemeenschappelijk nationaal besef. Op deze basis staat de pas tot stand gekomen Ned. Jeugdgemeenschap, welke alleen aanvaard heeft een zeker algemeen minimum aan geestelijke en lichamelijke ontwikkeling en verder aan elke groep haar eigen wegen laat. De staat wenscht hier niet anders te doen dan te coördineeren en vele contacten te weeg te brengen, b.v. ook met de school. Hier ligt het aanknoopingspunt met hetgeen ter zake van het onderwijs werd gezegd, n.l. dat de school moet toegroeien naar het kamp en dat de opvoeding in de school en buiten de school dichter bijeen gebracht moeten worden.

Het is hier de plaats eenige algemeene opmerkingen te maken over des Ministers plannen in zake onderwijs en jeugdvorming. De heele opzet munt uit door vaagheid, een vast principe vindt men er niet in. De Minister neemt veel hooi op zijn vork, wil veel regelen en is niettemin huiverig voor het opleggen van bindingen. Het zal hem trouwens duidelijk zijn, dat er in het onderwijs en de opvoeding groote groepen zijn, die zeer prat gaan op hun vrijheid en die uiterst schuw zijn van staatsbemoeiing in welken vorm ook. Toch loopt de Minister al niet meer vrij bij al de vaagheid van zijn plannen. Er zit n.l. een gedachtengang in, die bij uitwerking ons op een volledig verkeerd spoor **kan** brengen. Het omzetten van de school in een soort werkgemeenschap, die kennelijk het accent verschuift van de kennisbijbrenging naar de algemeene opvoeding, berust reeds op een andere paedagogische opvatting, dan waarvan de oude school uitging. Hiermede is geenszins gezegd, dat wij voor het Christelijk onderwijs dien weg niet op moeten op grond van ons eigen beginsel. De vraag is alleen, of het departement de figuur moet zijn, die hier met bindend gezag de leiding gaat geven. Het is niet wel mogelijk een onderwijsschema als den Minister blijkbaar voor oogen zweeft, in werkelijkheid om te zetten zonder daarbij allerlei opvoedkundige beslissingen te moeten nemen, die een principieele verantwoording vereischen. De vraag is, wie de beslissingen neemt. Gaat het departement hier vóór dan loopt de zaak mis. Wil het departement alleen ordenen en ruim baan maken voor hetgeen in de practijk groeiende is, d.w.z. hetgeen in de principieel zich rekenschap gevende groepen als onderwijskundig noodzakelijk is aanvaard, dan staat de zaak zuiver. Het is zeer twijfelachtig of wij echter te dien aanzien reeds in een stadium zijn, dat voor een zuivere uitvoering van de plannen van den minister vereischt is. In ieder geval is het zeer gevaarlijk deze laatste vraag door den minister zelf te laten beslissen.

Eén ding is duidelijk: de principieel georiënteerde groepen zullen onderwijskundig en paedagogisch uiterst actief moeten zijn willen zij de leidende positie in dezen, die hun principieel toekomt, niet verliezen. Want dat er op het gebied van het onderwijs een en ander ingrijpend zal moeten worden veranderd, staat o.i. vast. Ons Nederlandsch onderwijsstelsel is in paedagogischen zin zeer beslist voor grondige verbetering vatbaar. Wanneer de eigen groep hier geen principieel gefundeerde nieuwe vormen vindt en aanwijst, slaat dit tekortschieten ook de overheid in haar ordenend en stimuleerende functie met lamheid, verondersteld dat zij zich op deze wijze laat slaan.

— Wat de kunst betreft zijn mutatis mutandis dezelfde opmerkingen te maken. Ook hier blijkbaar een sterke neiging tot bemoeiing en een zekere aarzeling om in te grijpen. Het geheel is overgoten met een zeker almagameerend sop. Weinig komt naar voren dat alle cultuurcreatie ten diepste uit bepaalde wereldbeschouwingen opkomt en daardoor genormeerd is en dat het beoordeelen der kunstcreaties naar algemeene normen deze specifieke oriëntatie altijd over het hoofd moet zien. Een instelling als de Kunstraad, die het geweten moet zijn voor het kunstleven, die als het ware geacht wordt in het bezit te zijn van de maatstaven ter bepaling van wat hooge kunst is en wat niet, is bij voorbaat zoowel artistiek als principieel tot mislukking gedoemd.

— Uit hetgeen de minister zeide valt op te maken, dat wij voorshands uit zijn departement niet al te schokkende dingen hebben te verwachten.

Wat wel vaststaat is dit, dat de minister bezig is aan de plannen die principieel voor onderwijs en opvoeding van de grootste beteekenis zijn. Wij betreuren het, dat aan deze zaak begonnen wordt, terwijl een debat in een gekozen Volksvertegenwoordiging over de algemeene richtlijnen van 's ministers beleid onmogelijk is. Het gaat toch niet aan om in het vrije Nederland ten aanzien van onderwijs, opvoeding en cultuur en van de overheidsbemoeiing daarmede een reorganisatie voor te bereiden en uit te werken, zonder dat het volk zelf daarin meespreekt. Dat is een geestelijke bevoogding, die ons volk zeker niet verdient.

Wij zeggen dit niet — het blijkt uit hetgeen hierboven geschreven werd — omdat wij in hetgeen den minister drijft, geen juist element mogelijk achten. Wij zeggen dit omdat hierbij algemeene beginselen van overheidsbeleid en van opvoedkundig beginsel in het geding komen, waaraan een regeering zonder het volk in zijn wettig gekozen vertegenwoordiging te raadplegen, niet mag raken.

31 Augustus 1940

Wil'mina van Nassouwe
Ben ik van Dietschen bloed
Het vaderland getrouwe
Blijf ik tot in den dood.
Prinsesse van Oranje
Ben ik, vrij, onververd.
't Bewind van 't oud Germanje
Heb ik altijd geëerd.

In vree met elk te leven
Heb ik altijd betracht,
Nochtans ben ik verdreven,
Om land, om luid gebracht.
Maar God zal mij regeeren
Als een goed instrument,
Dat ik zal wederkeeren
In mijnen regiment .

Laat vreemd geweld ons drukken
En neerslaan, wat weerstreeft,
Toch kan 't mij niet ontrukken
Wat diep in 't harte leeft;
Dat is de liefd' en trouwe
Door mijn geslacht verpand,
Wat kwaad de vijand brouwe
Aan 't dierbaar vaderland.

Het stormgetij moog' wassen,
De golven mogen woên.
De vuurmond moge bassen
En alles daav'ren doen;
Toch schrijf ik op mijn vane,
Ontplooit op Britsche ree,
Hoort toe, mijn onderdanen:
't Aloud „JE MAINTIENDRAI".

En waar mij God moog' leiden,
Hoe lang mijn zwerftocht duur',
'k Blijf niettemin verbeiden,
Het blij bevrijdingsuur.
Eens klinkt „Oranje boven"
Weer uit der mijnen mond,
Dan zal ons danklied loven,
Hem, die verlossing zond.

Langs onbegrepen wegen,
Voert vaak der volk'ren lot,
Maar 't eind wordt immer zegen,
Waar 't biddend klimt tot God.
Laat dan de Heer maar waken,
't Is wijsheid, wat Hij doet,
Zoo zal Hij alles maken,
Dat g'u verwond'ren moet.

Met al hun dapper vechten.
Met al hun stout lawijt,
Zij zullen ons niet knechten
De machten van deez' tijd;
Tenzij het Woord des Zwijgers,
Moedwillig werd verzaakt:
'k Heb met den Heer der Heeren,
Een vast verbond gemaakt.

Ik wek U op te blijven
Vertrouwen t' allen stond.
Dan zullen wij verdrijven,
Die nu ons hart doorwond,
God zal 't ons doen gelukken
Op zijn bepaalden tijd,
Zijn hand zal ons ontrukken
Aan 's vijands macht en nijd.

Na 't zuur zal ons verblijden
Het zeer begeerde zoet,
Gelouterd door het lijden,
Zien wij het einde goed.
Ik keer dan tot U weder,
Wat lijkt die toekomst schoon,
En 'k leg dan met U neder
Mijn danklied voor Gods troon.

Aan U, mijn onderdanen,
Mijn vorstelijk saluut,
Totdat mijn leeuw verdrijve
Der Nazi's attribuut.
Straks wijken 's vijand horden,
Straks zwijgt het droef geween,
Als 't weer zal zijn geworden:
ORANJE EN NEERLAND: EEN

Geen gevoelskwestie

Er wordt op het oogenblik een zekere stemming gewekt tegen het loslaten van politieke gevangenen. In een telegram aan den minister-president door een overigens onbekenden bond van oud-illegale werkers wordt zelfs gedreigd met »bijltjesdagen« als het doorgaat.

Het zou toch het toppunt zijn, dat loslating van gevangenen, die rechtens verantwoord is, achterwege zou blijven, omdat er willekeurige menschen zijn die dan met moord en doodslag gaan dreigen. Dat is toch zeker het omgekeerde van den rechtsstaat.

Het is echter betreurenswaardig, dat de loslating van gevangenen aan de orde komt ten gevolge van de feitelijke onmogelijkheid om hen behoorlijk te huisvesten. Dan krijgt het publiek den indruk, dat misdadigers, die achter de tralies behooren te zitten, op ons volk worden losgelaten, omdat er geen tralies zijn.

De werkelijkheid is echter, dat er onmiddellijk na de bevrijding een groot aantal N.S.B.-ers, mannen en vrouwen, pro-Duitsche figuren, collaborateurs en andere soorten van deugnieten zijn gearresteerd, onder wie 'n groot aantal die achter de tralies behooren te blijven, zoowel vanwege hun daden als vanwege hun staatsgevaarlijkheid, maar onder wie zich ook een groot aantal bevinden, die op de achting van ons volk in geen enkel opzicht aanspraak kunnen maken, die van een onnationale gezindheid hebben blijk gegeven, zonder dat zij daardoor thans als staatsgevaarlijk zijn aan te merken.

Van deze laatste soort zullen sommigen met den rechter moeten kennismaken. De vraag echter of deze menschen, in afwachting daarvan, in gevangenschap moeten blijven, is een geheel andere.

Naar Nederlandsch recht wordt voorloopige hechtenis toegepast alleen bij ernstige gevallen en indien herhaling van het misdrijf te vreezen valt.

De massale arrestaties na de bevrijding zijn uiteraard zeer improvisorisch geschied. Gelegenheid voor een behoorlijk onderzoek voor men tot arrestatie overging, was er niet. Het was een militaire noodzaak, geen risico's te nemen. Alle kansen op een vijfde colonne moesten worden vernietigd.

Thans is de oorlog over. En thans behoort de vraag of iemand gearresteerd moet worden of in arrest moet blijven, weer beoordeeld te worden volgens de normale wet.

Het feit, dat iemand gearresteerd is, is geen argument om hem in arrest te laten. Daarom is het rechtvaardig en verstandig, dat er nu een schifting komt en de lichtere gevallen, zoo noodig onder behoorlijke voorzorgen, b.v. huisarrest, aanmeldingsplicht e.d., worden vrijgelaten.

Maar deze schifting moet dan goed gebeuren. Er moeten geen bandieten losgelaten worden.

Daarnaast zal men dan ook goed doen, met de berechting haast te maken. De eerste processen zijn nu begonnen. Het zal in belangrijke mate bijdragen tot het weerkeeren van de rust in ons volk, wanneer men ziet dat de schurken, die ons verkocht en verraden hebben, hun gerechte straf ontvangen.

Voor het overige moet ons volk toezien, dat wij van de berechting van deze politieke gevangenen geen politieke zaak maken. Dit moet een zaak van recht blijven.

In België heeft den vorigen oorlog het »activisten-vraagstuk« de politiek gedurende tientallen van jaren vergiftigd. Strengheid of barmhartigheid werd tot inzet van den politieken strijd. Wij moeten dit hier trachten te voorkomen. En dit kan alleen door de echte misdadigers snel en streng te straffen, door de werkelijk staatsgevaarlijken definitief uit de maatschappij te verwijderen. En dan moet het verder uit zijn. De rest moet in de maatschappij terugkeeren.

De voorwaarde
voor economisch herstel

Meer en meer blijkt welk een ernstige fout het geweest is, dat de Nederlandsche regeering niet aanstonds na de bevrijding met krachtige hand in den monetairen chaos heeft ingegrepen. Terwijl men in Denemarken reeds achttien maanden vóór het einde van den oorlog, het nieuwe bankpapier in het geheim had gereed gemaakt en de geldsaneering in enkele dagen heeft kunnen afloopen, zit men hier nog steeds met de ellende van de étappesgewijs toegepaste zuiveringsmaatregelen. Onze goede gulden staat om zoo te zeggen als een dronken man op zijn beenen te waggelen en heeft niet alleen in het buitenland, maar ook bij de eigen bevolking zijn vertrouwen voor een goed deel verloren. Het is misschien nog het ergste niet dat in den zwarten handel, die met kracht opleeft, de gekste prijzen worden betaald; dat voor een gouden tientje, volgens den door de Nederlandsche Bank vastgestelden goudprijs ca. f 18.— waard, f 500.— en meer geboden wordt, dat een vette geit op de veemarkt meer opbrengt dan een koe en dat Amerikaansche shares te Amsterdam tegen een paar duizend sigaretten worden verhandeld. Al deze abnormaliteiten zijn nu eenmaal inharent aan de overgangsperiode van financieel wanbeheer naar 'n verantwoordelijk regeeringsbeleid. Erger is dat ook de bonafide handel op zijn goederen, welke voor verkoop gereed liggen, „gaat zitten" omdat hij zijn kasmiddelen of banktegoed onder de huidige omstandigheden niet wenscht te vermeerderen. Wat er straks met het geld en met het banktegoed gebeuren zal, weet men niet, wel weet men dat goederen ook na de geldsaneering een waardevol bezit zullen zijn en men wacht dus maar liever af. Dat dit bij de schreeuwende behoefte aan allerlei goederen groot ongerief en ontevredenheid wekt, behoeft geen betoog. Van allen kant wordt daarom aangedrongen op een zoo spoedig mogelijke uitvoering der nog te nemen maatregelen. Ter verontschuldiging van den tragen gang van zaken mag worden opgemerkt, dat de practische moeilijkheden, aan de invordering van het geld verbonden, vele zijn. Het blijkt wel hier uit, dat de Ned. Bank nog steeds niet alle bij de banken ingeleverde biljetten van f 100.— ontvangen heeft. Aanvankelijk heeft men ons wijs gemaakt dat van het totaal uitstaand bedrag ad ca. $1^3/_4$ milliard, ca. 1 milliard niet zou zijn ingeleverd, maar de laatste beide weekstaten wijzen het wel anders uit. Op 6 Aug. j.l. had de Ned. Bank ca. 1.2 milliard honderdtjes ontvangen en dit bedrag zal nog stijgen, omdat nog groote bedragen bij de banken liggen, welke niet konden worden afgeleverd. Bij de inlevering der biljetten van duizend gulden en vijf honderd gulden werd er van de f 870 millioen f 140 mill., dat is ruim 16 pct. niet ingeleverd, dit maal zal het percentage ongetwijfeld hooger zijn. Tegelijk met de honderdtjes, levert men ook groote bedragen klein papier bij de banken in ten gunste van een spaar- of bankrekening, zoodat de bankbiljettencirculatie welke op 30 April j.l. nog ca. f $5^1/_2$ milliard bedroeg, thans tot ruim 3 milliard is teruggeloopen. Dit is nog geen saneering, omdat een groot deel van dit ingeleverde geld opvorderbaar blijft, althans voorloopig. Het kan wel niet anders of straks zullen ook spaartegoeden en banksaldi moeten worden geblokkeerd, om te voorkomen dat de geldomloop in ons land zich opnieuw buiten de gewenschte proporties uitzet en de zwarte handel zich verder kan ontwikkelen. Intusschen is 't misschien dienstig er op te wijzen, dat maar niet zonder meer een deel van het ingeleverde geld en van de saldi bij de banken door den staat zal worden geconfiskeerd, gelijk hier en daar gemeend wordt. Afgezien van de bedoeling om door de blokkeering van het geld den zwarten handel te fnuiken, heeft zij voornamelijk een fiskale strekking en wel deze, dat de fiscus bij de toekomstige verificatie van iemands bezit niet alleen weet over welke contante middelen iemand op een zeker tijdstip de beschikking had, maar ook om er van verzekerd te zijn dat eventueele belastingvordering onmiddellijk door den betrokkene kan worden voldaan. In dit verband kan er aan worden herinnerd, dat reeds op 3 Juli j.l. een resolutie is verschenen, waarbij de gelegenheid geopend wordt vrijwillig gelden bij de ontvangers der directe belastingen te deponeeren ter verrekening van latere belasting aanslagen, waarop enkele dagen later (8 Juli) een tweede resolutie is verschenen, waarbij het deponeeren van gelden als hier bedoeld, aan bepaalde personen kan worden opgelegd, tenzij voldoende vrijwillige zekerheid is gesteld. De rente op verplichte depôts bedraagt 3.6 pct., op de onverplichte depôts 2.4 pct per jaar, belangrijk meer dus dan van normale banksaldi verkregen wordt. Dit zijn alle maatregelen, welke de eigenlijke saneering van ons geldwezen en van onze staatsfinanciën moeten voorbereiden en waarvoor de plannen bij onze regeering blijkbaar nog geen vasten vorm hebben aangenomen. Eerst als vaststaat welk deel van het geldvermogen der bevolking door de staat in den vorm van een vermogensheffing of nieuwe belastingen zal worden opgevorderd, kan voor ons geld weer een zoodanige basis ontstaan, dat er een meer stabiel loon- en prijsniveau mogelijk is En dit is de absolute voorwaarde van het economisch herstel waarop wij met smart wachten.

Men kan zelfs alle N.S.B.-ers niet over één kam scheren, door ze allen te liquideeren. Er zijn menschen, die dat willen, omdat ze meenen, dat wij daardoor een zuiverder volk krijgen. Dit is niet waar. Er zijn onder de N.S.B.-ers een zeker getal fantasten, naievelingen en misleiden geweest. Zulke lieden blijven er altijd. En een N.S.B.-er, die onder de bezetting niet tot groote wandaden is gekomen is nu zeker geen gevaar meer.

Natuurlijk is het zijn van N.S.B.-er op zichzelf al een groot schandaal. Maar voor een N.S.B.-er, wien daarnaast geen andere delicten aangewreven kunnen worden, schijnt ons de maatschappelijke oneer, die zijn deel is, een genoegzame straf.

Men behoeft ons waarlijk niet te verdenken van milde gevoelens jegens N.S.B.-ers. Wij hebben in onzen kring zeker ellende genoeg van deze lieden beleefd. Daarom pleiten wij er voor dat gerechtigheid aan hen voltrokken zal worden. Maar tegelijkertijd moeten wij nuchter zijn in het beoordeelen van de verschillende gevallen en ons niet door ons gevoel op drift laten brengen. Hier mag geen rel van gemaakt worden.

Het is met het vraagstuk der N.S.B. als met de zuivering: Doorzetten en dan een streep er onder.

Beginsel of Program?

Een oude vraag heeft in de laatste maanden opnieuw actualiteit verkregen: Wat is doorslaggevend voor de politieke partijvorming, een beginsel of een program?

Voor den Christen die heeft leeren zien, wat reeds Augustinus scherp formuleerde, dat zich in het wereldleven de geestelijke strijd voltrekt tusschen het Koninkrijk Gods en het rijk van Satan, voert deze vraag tot een niet twijfelachtig antwoord.

Wie zich onder het Koningschap van Christus gehoorzaam stellen wil onder de door God in Zijn Woord geopenbaarde levensnormen, leert levensbeginselen onderscheiden, die om Gods wil in het wereldleven tot heerschappij gebracht moeten worden.

De historische machtsvorming van het christelijk beginsel is slechts realiseerbaar in collectief belijden en volgen van dat beginsel in eigen christelijke formaties op allerlei levensterrein.

In één van zijn geschriften wijst Prof. Dooyeweerd er op, dat de christelijke levens- en wereldbeschouwing zonder machtsgrondslag in de geschiedenis een doode theorie wordt voor het isolement van de studeerkamer, en dat de christen, die zich in z.g. neutrale organisaties begeeft, het christelijk beginsel isoleert in individuen, aldus negeerende den eisch tot historische machtsvorming van het christelijk beginsel, die zich slechts in georganiseerde gemeenschapsvormen consolideert.

Het gaat in deze christelijke formaties om de openbaring van het koningschap van Christus, dat verborgen blijft in de formaties en verbanden waarin met Christus en Zijn wet niet gerekend wordt, maar dat zichtbaar wordt in de Christelijke levensgemeenschap, welke zich ondanks alle zonde harer leden onder dit Koningschap wil stellen.

Hier ligt het klemmende argument voor de zelfstandige organisatie van christelijke formaties. Het gaat daarin niet om de heerschappij van christelijke menschen, maar van christelijke beginselen.

Het beginsel is dus doorslaggevend voor de partijgroepeering, omdat de zichtbaarmaking van het Koningschap van Christus een historische roeping van de christenheid is

Het beginsel blijft binnen het partijverband de hechte basis waarop gemeenschappelijk naar de oplossing van practijkvragen en naar de concipieering van programpunten wordt gestreefd. Dan kunnen er op practische punten wel meeningsverschillen rijzen, maar dat is geen bezwaar. Minister Talma zei eens in de Tweede Kamer, doelende op de A.R. partij: „Wij hebben conservatieven onder ons en er zijn onder ons radicalen — radicaler dan ik — maar gij kunt er op aan, dat wij de behoeften, die opkomen in ons maatschappelijk leven, in vervulling zullen brengen".

Sinds Talma is er veel veranderd, vooral ook veel conservatisme gebroken, maar het fundament, waarop hij zijn politiek baseerde, is gebleven: het christelijk beginsel, dat tot heerschappij gebracht moet worden ter wille van de openbaring van het Koningschap van Jezus Christus.

Dr. A. E. SCHOUTEN

Hoe vinden we Indië terug?

Wanneer het scherm weer opgaat...

Door de vreugde over vrede en overwinning zindert in Nederland de spanning over Indië. Hoe staat het er bij op Java en op Sumatra? Hoe vinden wij onze vrienden en verwanten, de Nederlanders en de Indonesiërs terug? Want veel dichter dan indertijd voor 't bezette gebied van Nederland is het scherm, dat voor het bezette Indië gehangen heeft en op dit oogenblik nog hangt. Wij weten omtrent niets van hetgeen zich daar in deze jaren afgespeeld heeft.

De Japanners duchtten de publiciteit nog erger dan de Duitschers. Een brief uit Indië — zelfs een Roode-Kruisbriefje van 25 woorden — was een hooge zeldzaamheid. Aangaande de krijgsgevangenen was de simpele melding van hun gevangenschap of van hun dood veelal het eenigste bericht. Over vrouwen en kinderen werd bijna nimmer iets vernomen. En alle brieven, die uit Nederland via het Roode Kruis verzonden werden, bleven onbeantwoord. Wij weten niet of één er van ooit zijn bestemming heeft bereikt.

Ook het algemeene nieuws omtrent de toestanden in Indië was zeldzaam. Af en toe sijpelde iets door, maar op de betrouwbaarheid viel nooit veel staat te maken. Veel sterker dan de Duitschers hier, waar Engeland dichtbij was, en via Zweden, Zwitserland en Spanje — en door de lucht! — altijd contact gemaakt kon worden, waren de eilanden van Nederlandsch-Indië, omspoeld door oceanen, te isoleeren. En het bevrijde gebied bestond slechts uit eenige kleine punten: Morotaï, Tarakan, Balik Papan, benevens het vrijwel onbewoonde Nieuw-Guinea. Omtrent de toestanden op Java en Sumatra werd men ook daar niet veel gewaar.

Wat wij hoorden was ondertusschen niet bemoedigend. De Japanners behandelden de Nederlanders vernederend en ruw. De mannen in de concentratiekampen zouden gedwongen zijn tot koelie-arbeid en vrouwen moesten werken op de rijstvelden. Met het cultureele werk der Nederlanders gebruikten de overweldigers geen zier consideratie. Artsen en verpleegsters, zendelingen en missionarissen werden even ruw uit hun werk gestooten als kooplieden en planters. Het Roode Kruis schatte dat een kwart der krijgsgevangenen om het leven zou zijn gekomen en in Zendingskringen neemt men aan, dat zeer weinig Zendingwerkers in staat zullen zijn na de bevrijding hun arbeid te hervatten, hetgeen echter niet zeggen wil dat allen gestorven of zelfs blijvend invalide zouden zijn, maar dat ze in elk geval een lange periode van rust in Europa noodig zullen hebben. Ook over den gezondheidstoestand der inlandsche bevolking, speciaal op Java, bestaan sombere verwachtingen. Er moet een nijpend gebrek heerschen aan voedsel en kleeding, terwijl de medische verzorging alles te wenschen over heeft gelaten.

Dit laatste ligt trouwens voor de hand, Java produceert onvoldoende voedsel voor zijn dichte bevolking en voor textiel is het geheel afhankelijk van de import. En Japan had zijn koopvaardijvloot — of wat daar nog van over was na de ononderbroken aanvallen der geallieerden — veel te hard voor zijn oorlog noodig dan dat het zich om de behoeften der Javanen veel bekreund zal hebben. Honger en gebrek heerschen op Java stellig. Of het met de behandeling der Nederlanders zoo slecht gesteld is als wij vreesden? In het gevangenkamp in Mandsjoerije, waar Gouverneur-Generaal Van Starckenborch Stachouwer gezond en wel is aangetrofen, is de toestand meegevallen. Het kan zijn dat de Japanners met het „edel wild" dat daar gevangen zat, voorzichtiger zijn omgegaan dan met het andere „blanke vee", ofschoon dit hun gewoonte niet is. Als zij de gehate Westerlingen in hun macht kregen, vernederden zij bij voorkeur de voornaamsten het diepst. Ook mogen wij ons herinneren, dat de vrije wereld zich van de toestanden in Nederland in zekeren zin een nòg zwarter beeld gevormd heeft dan de werkelijkheid bood. Niet alle negen millioen Nederlanders zijn in het concentratiekamp gemarteld en niet alle vijf millioen in het Westen zijn den hongerdood nabij geweest. Zoo is het mogelijk dat het op Java nog een weinig meevalt.

Wat **niet** mee zal vallen, zijn de toestanden op de ondernemingen, in het binnenlandsch bestuur, op het gebied van handel en bedrijf. De politiek van de „verschroeide aarde" is bij den opmarsch der Japanners in Nederlandsch-Indië met even onverbiddelijke hardheid toegepast als door de Russen, zoodat bij het begin van de bezetting reeds vele havens verwoest waren en vele fabrieken in puin lagen. De cultures voor de Europeesche en Amerikaansche markt hebben de Japanners natuurlijk verwaarloosd, indien niet opzettelijk vernield. Het staat te voorzien dat de tabaksvelden, de theetuinen, de suikerplantages zijn overwoekerd door de wildernis. In de administratie moet door het rauwelings wegzenden der Nederlandsche en van vele loyale Indonesische ambtenaren een groote chaos zijn ontstaan. Aan het Europeesche onderwijs is deze jaren zeer waarschijnlijk niets en aan het inlandsche niet veel gedaan.

Wij behoeven ons in gissingen niet verder te verdiepen, want het scherm gaat weldra op. Er ligt een groote geallieerde vloot in Balik Papan. Een andere geallieerde vloot is uit Ceylon vertrokken. Iederen dag zijn landingen op Sumatra en Java te verwachten. En ook in Indië schijnen de Japanners, blijkens het nieuwe geluid dat Radio-Batavia laat hooren, langzamerhand tot het besef te komen, dat het met hun hooge sprongen uit is. Doch indien Japansche generaals, ondanks het Keizerlijk bevel, nog niet mochten weten wat overgave inhoudt, dan zijn de geallieerde machtsmiddelen wel van dien aard, dat zij het hun snel aan het verstand kunnen brengen.

Nederlandsch-Indië is weldra ook **de facto** vrij. Wij zullen — de Regeering en het Roode Kruis staan er borg voor — spoedig van onze verwanten hooren. Wij zullen ook spoedig worden ingelicht omtrent de toestanden van land en volk.

En daarna gaan wij, hand in hand met de Indonesiërs, aan het werk om op te bouwen hetgeen neergeslagen werd en om dat schoon en vruchtbaar deel van het Koninklijk der Nederlanden in klaarder glans dan ooit te doen herrijzen!

De aerdt der Hollanders . . . .

Interessant (en beschamend!) is het, om te lezen, wat Werumeus Buning in 1938 schreef in zijn boek: „Ik zie, ik zie, wat gij niet ziet".

„Iedereen is het er sinds twee en een halve eeuw over eens, hoe schandalig het was, dat er toen (in 1672) niets in orde was. Maar de kosten om 't beter in orde te hebben, dat is iets anders.

Sedert dien bezitten wij nog altijd of opnieuw een IJssellinie. Men moet niet te veel zoeken tusschen de vergeet-mij-nietjes bij Nijenbeek en elders; zoo bijster goed in orde is het nog altijd niet.

Waar men brandde en moordde voor Eduard en Reinoud (van Gelre) voor Spanje en Oranje, voor den Zonnekoning en den Prins, groeit er overal even welig gras.

Wat kan ons gebeuren tot het weer wordt platgetrapt?

Hoogstens dat in den jare 1972 of iets eerder, de geschiedschrijver weer voor de zooveelste maal constateert, dat de landsverdediging omstreeks 1940 ietwat onvoldoende was. En als hij een goed geschiedschrijver is, citeert hij voor de zooveelste maal, dien brief van Johan de Witt aan Pieter de Groot: „Want de aerdt der Hollanders is soodanigh, gelijck UEd. mede ten beste bekend is, dat als haar de noodt en de periculen niet seer claer voor oogen komen, sy geenszins gedisponeert connen worden om naar behooren te vigileeren voor haar eigen securiteit".

Een tekst om eens per week door de radio af te roepen, maar het is waar, Tauber zingt beter".

Wat W. B. schreef is gebeurd. Weer is de IJssellinie tooneel van strijd geweest; tot tweemaal toe zelfs in den tijd van vijf jaar.

Al weten wij, dat in de jaren vóór 1940 geen enkele West-Europeesche staat klaar was om den aanval der Hunnen af te slaan, dat neemt niet weg, dat wij, als volk van Nederland, ons hebben te schamen over de vóóroorlogsche roep: „Geen man en geen cent." Mr. Duys (hoe bestaat het!) vreesde in 1933 een inval van Hitler's benden. Hij had toen aan tientallen partijgenooten gevraagd: „Wat zoudt gij in zoo'n geval doen?' En het antwoord was zonder uitzondering: „Er op slaan." „Maar waarmee?" vraagt Duys, „met een eierlepeltje?"

In de jaren na 1933 is er hard gewerkt aan onze weerbaarheid, maar het blijft een feit, dat ons leger en ook onze vloot jarenlang als stiefkind zijn behandeld bij de vaststelling der begrooting en de gevolgen zijn niet uitgebleven. Bij het uitbreken van den oorlog moesten we helaas constateeren, dat er nogal iets ontbrak aan onze landsverdediging. Gelukkig deed dit geen afbreuk aan de moed van onze mannen, wier heldenstrijd het lichtende punt is in dien duisteren tijd van verraad en overrompeling.

De „tip" die W. B. gaf aan de autoriteiten van 1938 inzake de voorlichting van ons volk kan nog van waarde zijn. Al is de grootste nood voorbij, we moeten waakzaam blijven, niet alleen op militair gebied. In de eerste jaren van de bezetting hoorden we uit vrijwel alle kringen van ons volk gezonde klanken. „Men wil toch ons geestelijk leven niet morsdood maken, door elke wrijving, elken eerlijken strijd der overtuiging uit te bannen? Laten wij de verscheidenheid behouden en eeren, en juist terwille van een ware, Nederlandsche volkseenheid, gepast wantrouwen in acht nemen tegen een oppervlakkige roep om eenheid" (Wiardi Beckman). Het komt ons voor, dat we nu, na de bevrijding toch meer met de uniformiteitsidee besmet zijn, dan we hadden gehoopt. Eenheid, samenwerking van de verschillende volksgroepen, is noodig. Maar een fusie van wezenlijk verschillende geestesstroomingen brengt den dood in den pot. We moeten waakzaam blijven, opdat we geen samensmelting krijgen inplaats van een eenheid-in-verscheidenheid. We moeten trouw blijven aan wat uit eigen kracht in het Nederlandsche volksleven is gegroeid en nog groeit. Het is misschien goed, dat we het nog eens vastleggen: we willen geen „eenheids"school of radio of vakvereeniging. We willen ook geen „eenheids"volksbeweging, omdat dit vroeg of laat onherroepelijk leidt tot verwatering, tot het kweeken van een Jan Salie-geest. We willen samenwerking van de verschillende volksgroepen in federatieven vorm. Het woord van den Duitschen filosoof Hegel „De historie leert ons alleen, dat zij ons niets leert", mag niet voor ons gelden. Jeugd van Nederland, neem over de leuze van Groen van Prinsterer: „Er staat geschreven" en „Er is geschied" (Schrift en Historie) en leef daarnaar.

Aan velen

Beste, brave knalpotridders,
Nu ge na zoo'n langen tijd,
Op uw ouwen, trouwen motor
Weer langs onze wegen rijdt;
Zouden wij u willen vragen,
Maakt het nu niet al te kras,
Geeft een beetje meer signalen
En een beetje minder gas.
Wilt bedenken, dat de menschen
Het verkeer nog zijn ontwend.
Heusch, ge komt er evengoed wel
Zonder race-experiment.
't Is toch altijd nog veel beter
Vijf minuten later thuis
Dan met twee gebroken beenen
Ergens in een ziekenhuis.

HUIB.

(Nadruk verboden)

De noodwoning
van Groen van Prinsterer

Voor hen, die het dusgenaamde isolement als levenshouding voor het heden afkeuren is Groen van Prinsterer een moeilijk te verwerken figuur. Te vaak toch heeft deze het fiere woord: **„In ons isolement ligt onze kracht"** als stelregel voor eigen en anderer levenshouding aangeprezen. Men poogt zich dan te redden door de isolementspositie van Groen als noodwoning te qualificeeren. In onze dagen moet deze dan zoo spoedig mogelijk voor een normaal verblijf worden verwisseld. Voor een oogenblik willen wij deze typeering overnemen. Evenwel zal zij ons leiden tot tegengestelde conclusie.

De doorwerking van het brute ongeloof bracht Groen in zijn dagen tot het noodzakelijk verweer. „Duizenden zaken heb ik verstaan", schrijft hij reeds in 1831 aan zijn vriend Van Rappard, „sinds mij de hoofdoorzaak, de stelselmatige afval van het Christendom duidelijk werd". Dat ongeloof leidde tot ontkenning van een vastgefundeerd gezag, tot aantasting van de geestelijke vrijheid, tot verbreking der banden, die de maatschappij in haar wezen hielden, tot verstoring der juiste verhouding der onderscheiden standen.

Onovertroffen is nog altijd de schildering van dit alles in Groens voorlezingen over Ongeloof en Revolutie. Veel later, in 1868, toen het Pruisische imperialisme als een dreigend gevaar over Europa kwam, zag hij nog duidelijker het verband tusschen de staatkundige ontreddering en den afval van den hoogen God. En in zijn laatste Nederlandsche Gedachten, toen de gedachte van zijn naderend sterven hem dagelijks bezig hield, schreef hij ergens: „De oorlog tegen de Revolutiegedachte van 1789, dus tegen het ongeloof, is een religiekrijg."

Door dit inzicht nu is de staatkundige positie van Groen van Prinsterer volkomen gedragen. Tegenover de Revolutie het Evangelie. Een Staatsman niet, een Evangeliebelijder. De revolutionarie staatkundige denkbeelden kunnen eerst met vrucht bestreden worden, wanneer men ze in den wortel, dat is het ongeloof, aantast. Dat bepaalt het **beginsel** van Groen.

Maar dat beginsel moet beleefd worden en doordacht en uitgebouwd. Daarvoor is noodig een geestelijke voedingsbodem, een geestelijk klimaat, een eenheid van levensstijl bij degene, die zich tot verdediging van dat principe zetten. Het is Groens onvergankelijke verdienste geweest voor de Nederlandsche staatkunde, dat al vroeg te hebben ingezien. In 1874 schrijft hij dan ook met nadruk: „Reeds omstreeks 1830 heb ik mij aangesloten bij de secte, die altijd en overal wederspraak ontmoet. Bij de christelijk-historische partij, die op het anker der ziele steunt en door alle eeuwen stand houdt. Aangesloten bij een Partij." En in een der laatste nummers van de Nederlandsche Gedachten schrijft hij: „Van den religiestrijd onzer dagen heb ik ook thans nog gunstige verwachting... omdat ik het geloofsvertrouwen van Calvijn en van de wolke der getuigen door alle tijden heen, 't geloof aan het eeuwig Evangelie... op dezen rijkgezegenden en langgespaarden martelaarsbodem nog niet voor uitgedoofd houd. Isolement op den evangelischen rotssteen is en blijft de raison d'être, de levensvoorwaarde der christelijk-nationale richting."

En de ethische hoogleeraar Chantepie de la Saussaye schreef zeer terecht: „Ik durf beweren, dat die groote partij, die hem steunt en liefheeft, wier gebed zijn kracht is, die zich zoo vol vertrouwen aan hem aansluit en zich aan zijn leiding soms met puriteinsche ongezeggelijkheid toevertrouwt, dat die partij, die door sommigen beschouwd wordt als niet bestaande, door anderen als zeer machtig en zeer te vreezen, dat zeg ik die partij de leuze: een staatsman niet, een evangeliebelijder, reeds lang voor zij was uitgesproken, in het hart had."

Inderdaad, beginsel en geestelijk klimaat, zij bepalen in staatkundigen zin iemands partijkeuze. Is een van beide afwezig, dan is elke politieke actie, hoe goed ook bedoeld, tot onvruchtbaarheid gedoemd. De figuur van Treub is hier nog altijd een waarschuwend teeken.

De noodwoning van Groen van Prinsterer is daarmede volledig toegelicht. Wat beteekent dit voor het heden? Velen, vooral tal van predikanten, die momenteel de vorming van een christelijk-nationale partij bestrijden, zullen het met ons eens zijn, dat de doorwerking van het ongeloof zich in onze dagen nog veel sterker dan in de dagen van Groen van Prinsterer, demonstreert. Vandaar juist hun activiteit. Dat ongeloof heeft den rotsbodem van het gezag doorgraven. Zie naar Griekenland, naar Italië, naar Frankrijk, naar België; zie naar Rotterdam. Dat brute ongeloof heeft in zijn laatste consequentie allen eerbied voor geestelijke vrijheid verloren. Zie naar Duitschland, maar daar niet alleen. Ook in eigen land hoort men de stemmen, die geestelijke vrijheid alleen toelaatbaar achten in den vorm en op de wijze als zij zelf decreteeren. Waar is de eerbied voor de historische banden, die de maatschappij samenhouden, in de kringen, die met het geloof aan God hebben gebroken. En al ontkennen wij in geen enkel opzicht de groote verbetering in de arbeidsverhoudingen tot stand gebracht met medewerking uit ongeloovige kringen, toch houden wij vol, dat het ongeloof op den duur de absolute verplichting tot sociale gerechtigheid, die het Evangelie eischt, ondermijnt.

De storm, waarvoor Groen van Prinsterer een toevlucht moest zoeken in zijn noodwoning, is nog maar kinderspel vergeleken bij den orkaan, die thans over de wereld vaart. En wat is er nog op komst?

Maar misschien vindt men het geestelijk klimaat, dat voor een politieke partij onontbeerlijk is, in wijder kring, zoodat een afzonderlijke christelijk-nationale partijgroepeering niet noodig is? Wie met Groen aanvaardt, dat alle staatkundige en maatschappelijke ellende uitvloeisel is van ongeloof, weet tevens, dat hij in een **partij** alleen kan samenwerken met hem, die dit inzicht deelt. Dat is geen kwestie van klein geloof, van angst of van geestelijken hoogmoed, maar uiting van werkelijkheidsbesef en van reëel inzicht in de functie van een staatkundige partij. Beginsel en geestelijk klimaat bepalen de keuze. De feitelijke constellatie in onze dagen is volkomen dezelfde als die in de eeuw van Groen. Slechts zijn de trekken nog verscherpt.

De gevaren van de noodwoning.

Nadrukkelijk wijzen wij er op, dat wij hiermee bedoelen de principiëele partij. De functie van een school, een universiteit, een leeszaal, een radiovereeniging zijn van eigen karakter, dat zonder meer hiermee niet kan worden geïdentificeerd. Slechts de vakvereeniging vertoont groote overeenstemming.

In de eerste palats wijzen wij op het gevaar, dat men de noodwoning gaat zien als een normaal verblijf. De noodwoning behoort schutse te bieden tegen het ongeloof in zijn uitwerking op staatkundig gebied. Dat ongeloof is reeds abnormaal. Elke dag van ons verblijf in onze noodwoning zij ons tot herinnering aan de zonde in de wereld, waarvoor ook wij ons aandeel in de schuld dragen.

Door dit inzicht verkleinen wij het tweede gevaar, n.l. dat men zich op zijn lidmaatschap van de partij gaat verhoovaardigen. Integendeel, de noodzaak van deze afzonderlijke organisatie behoort ons tot deemoed te brengen.

Daarnaast zien wij zeer goed in, dat de uitbouw van een eigen systeem in een afgesloten partij kan leiden tot overschatting van de kracht van eigen argumentatie en tot onderschatting van de motiveering van anderer partijkeuze. Daarom zouden wij het in het algemeen belang op prijs stellen, indien werd teruggekeerd tot de vroegere gewoonte van openbare debatavonden. Ook de groote massa kon dan eigen meening confronteeren aan die van den tegenstander. Ter oriënteering van het kader ware het gewenscht kleine bijeenkomsten te beleggen, waar ook de tegenstander aan het woord kan komen. Tenslotte zou ook de pers hier een dienende rol kunnen vervullen door de opneming van breede stukken van andersdenkenden. Maar dit alles doet niets af aan de noodzaak, dat men eigen begrippenschema eerst tot ontwikkeling kan brengen in eigen klimaat.

Het ernstigste gevaar is, dat men zich zou gaan bepalen tot het nastreven der belangen van eigen partij met voorbijgaan van de belangen van het geheele volk. Men bedenke echter, dat in een democratisch land de kiezers, dat zijn voor een zeer belangrijk deel niet-partij-leden, het tenslotte in de hand hebben hun afkeuring uit te spreken over dergelijk partij-egoïsme. En de ervaring leert dan ook, dat „naarmate een partij meer en krachtiger met het nationale belang in den hoogsten zin rekent, naar dezelfde mate de natie op den duur meer waardeering zal toonen voor de partij, die zich door deze beginselen laat leiden" (Colijn).

Bovendien bedenke men, dat veel als partijpolitiek door den tegenstander wordt gequalificeerd, wat in werkelijkheid bevordering is van het algemeen belang. In dit opzicht is de staatkunde van Groen van Prinsterer een lichtend voorbeeld. Thorbecke wierp hem reeds in 1837 voor de voeten, toen hij ijverde tegen de vervolging der Afgescheidenen: „Gij ijvert voor een partij". En toen Groen de rechten der bijzondere school verdedigde, beet Van Zuylen hem toe: „Gij bouwt scheidsmuren in het volk". Groen was daarover verontwaardigd tot in het diepst van zijn ziel. Hij wist, dat hij streed voor rechten van **allen**. Wanneer thans de Vrijzinnig Hervormde des Zondags zijn afzonderlijke bijeenkomsten naast den officiëelen Hervormden kerkdienst ongestoord kan houden, dan dankt hij dit aan de actie van de partij-politiek van Groen. En Groens veelgesmade strijd voor de zgn. secteschool heeft het mogelijk gemaakt, dat de humanist zijn eigen school kan oprichten, versierd met den naam van Pallas Athene. De zgn. isolementspolitiek van Groen heeft geleid tot uitbouw van de geestelijke vrijheid voor allen van goeden wille. Het heeft zijn nut ook thans daaraan aandacht te schenken.

Dr. L. W. G. SCHOLTEN.

S.D.-gevangene

Diep uitgegraven in het heuvelland loopt de spoorbaan langs Egestorf, van Hannover naar het Westen.

Eenzaam staat er het kleine leelijke station en wacht op een trein, die al bijna twee uur te laat is.

Aan de Noordzijde van de lijn is de helling begroeid met braamstruiken, heesters en dor gras. De stijle wand aan de Zuidzijde heeft de grauw gele kleur van versch afgestoken leem.

Ongeveer honderd meter verder zijn de hooge wallen met elkaar verbonden door een viaduct van vuil-grijs beton. Twee zwarte roetvlekken geven de plaats aan waar jaren lang elken dag de blazende locomotieven onderdoor zijn gereden. De rechter vlek, van de vertrekkende treinen, is de grootste.

Achter het viaduct en langs den Zuidkant van het emplacement is de donkere wand van de Deister, een eindeloos woud van slanke beuken, winterbruine lorken en blauw-groene dennen.

Een koude wind jaagt door de tunnel en strijkt over het emplacement, waar twaalf Russen en acht en twintig Hollanders staan te kleumen in de nieuwe afgraving. Al een paar uren zijn ze bezig zeven kipkarren te vullen met groote keien en glibberige klonten klei.

Een roestig smalspoor loopt over het modderige terrein langzaam omhoog en verdwijnt met grillige bochten in den boschrand.

Het haastig geratel van een electrischen hamer op staal klinkt in de verte tusschen de boomen waar de fabriek gebouwd wordt.

Hoog tegen de grauwe lucht zweeft een buizerd op trage wieken.

Met den buik naar voren en de kuiten achteruit staat Judas boven op den hoogen wal en kijkt neer op de slavenkolonne, die in de diepte hakt en graaft in den zwaren steenachtigen leembodem.

Z'n handen heeft hij in de steekzakken van z'n dikken jekker.

Z'n sterke beenen en z'n breede eenigszins gebogen rug demonstreeren ondubbelzinnig z'n dierlijke kracht.

Onder den vettigen rand van z'n slappe hoed uit gluren een paar valsche spleetoogen, vol giftig slangenvenijn, loerend naar z'n slachtoffers, die machteloos zijn overgeleverd aan zijn boosaardige willekeur. Hij haat ze, die Hollanders, want hij begrijpt ze niet.

Z'n stomme hersens, vol gepropt met Nazi-propaganda, kunnen het niet bevatten, dat deze klompendragers uit het kaas- en kikkerland, niet kruipen als geslagen Duitsche herders, wanneer z'n harde striemende stem scherpe scheldwoorden uitblaft over hun in lijdelijk verzet gebogen hoofden.

Hij haat ze, want hij gevoelt, dat er iets niet klopt.

Met de gulzigheid van een dronkaard heeft zijn Pruisische ziel gezwelgd van het Göbbels-narcoticum, waardoor zijn minderwaardigheidscomplex bedwelmend is opgezweept tot een wreed sadisme, dat hij ervaart als karakteristiek voor de Herrenvolk-superioriteit.

(Wordt vervolgd).

Met dank aan God en groote blijdschap geven wij kennis van de geboorte van onzen zoon

ALBERT JAN.

M. Daling
P. Daling-Middelbos

Smilde, 20 Aug. '45.
Jonkersbrug B 202.

BEREND KOOPS
en
JANNA OOSTERVELD

geven u hiermede, ook namens wederzijdsche ouders, kennis van hun voorgenomen huwelijk, waarvan de voltrekking zal plaats hebben D.V. Donderdag 6 Sept. a.s. Kerkelijke bevestiging door den Weleerw. Heer Ds. B. A. Bos, des namiddags 3 uur in de Noorderkerk te Assen.

Witten 15 / Westdorp G 33a } Aug. 45.
Toekomstig adres: Witten 21.

Werden wij verleden jaar diep bedroefd, doordat God plotseling van ons wegnam onzen lieven Lambert, nu verblijdde Hij ons door de geboorte van een Zoon, die wij

LAMBERT

noemen.

K. Slomp
F. Slomp-Mulder

Klazienaveen, 28 Aug. '45.
Verl. Dorpshuiswijk 5.

Inlichtingen gevraagd over

Harm Nijboer

geboren 2-2-'22, die op 12 Oct. 1944 over Almelo naar Duitschland is gevoerd en waar we sindsdien niets van hebben gehoord. Kosten worden gaarne vergoed door
G. NIJBOER, F 6, de Hilte, Gieterveen, post Gass.nijveen.

Na maanden van onzekerheid bereikte ons thans de droeve tijding, dat ons aller Vriend en trouw mede-lid

BEREND JAN MEYERING

op den jeugdigen leeftijd van bijna 19 jaar in den strijd voor vrijheid, waarheid en recht, op 3 Maart 1945 in het kamp Neuengamme door Duitsche terreur het leven liet. Rom. 8 : 35-39.

Namens de J.V. op G.G. afd. A. „Onderzoekt de Schriften" te Gees.
H. Kremers, Voorz.
H. Wiggers, Secr.

Na maanden van spanning en onzekerheid ontvingen wij thans de droeve tijding, dat onze innig geliefde man en vader

LAMBERTUS MARINUS GEBBEN,

in den ouderdom van 32 jaar in het concentratiekamp Ravensbrück op 25 April 1945 is overleden.

J. L. Gebben-Waanders.
Hansje.

Staphorst, De Hoek G 1 bis.
Augustus 1945.

Concentratiekamp Husum (N. Duitschl.).

Wie kan nadere inlichtingen verschaffen over

Gerrit Zwols,

uit Gees (Dr.), geb. 4-2-'24, overleden in het concentratiekamp Husum op 14-11-'44. Ieder die nadere bijzonderheden kan mededelen wordt dringend verzocht deze te willen berichten aan
Ds. M. BLOM, Ned. Herv. Pastorie, Oosterhesselen (Dr.)
Onkosten worden vergoed.

Abonneert U op
„Trouw"
WEEKBLAD VOOR BEVRIJD NEDERLAND
Bureau: Kerkstraat 22
Assen - Telefoon 3080

Dankbetuiging.

ALBERT VAN SPIJKER (Jan Dekker, „Hilbert" e.d.)
en
GEESJE VONDER (Tini)

zeggen bij dezen, daar het hun onmogelijk is, om een ieder persoonlijk te bedanken, langs dezen weg een ieder, mede namens wederzijdsche familie, **hartelijk dank** voor de betoonde belangstelling, de vele bloemstukken en cadeaux als blijken van waardeering, bij hun huwelijk ondervonden.

MEPPEL, 2 Augustus 1945.
Schuttevaerstraat 14.

ADRESWIJZIGING

Hierbij deelen wij U mede, dat het bureau Opsporing en inlichtingen van nog niet gerepatrieerde ex-politieke gevangenen, Brink 42 Assen, met ingang van 1 Sept. wordt overgeplaatst naar Groningerstr. 57 Assen. Het kantoor is dan alle werkdagen, behalve des Zaterdags, geopend van 9.30—12 uur.

Druk: N.V. Drukkerij v/h H. Born - Assen
Tel. 2223 (K 5520)